

Edasi

EKP Tartu Linnakomitee, EKP Tartu Rajoonikomitee, Tartu Linnä Tööräha Saadikute Nõukogu ja Tartu Rajooni Tooräha Saadikute Nõukogu häälekandja

Nr. 180
(7481)

PÜHAPÄEV, 4. AUGUST 1974

XXVII aastakäik
Hind 2 kop.

«15-ndast lubati ilusat ilma.»
«Jaa...»
«Ei-noh, 1. augustist kindlasti.»
«Mh-mh.»
«Ei usu või? Zelnin lubas 10. augustist ilmingimata.»

Minerurult jalgedes, matkakoht pakitud, tuffavatega hüvasti jäetud, kuid minema ei saa. Sajab. Varahommikul pilk taevasse, kesk hommikul ja lõuna paiku. «Vikerkaia» ilmateated tunduvalt üha lootusetumad.

Ohtu ahastad: «Üks puhkusepäev jälle möödasi!»

Unes kangastuvad vaikselt istumised järve ääres, pilk sini-sinisele veele suunatud, selg päevastest päevastest kibe ja jalad mõnusalt surisemas. Hommikul ärkad. Jällegi sajab.

«Või minna siiski?» käib peast läbi. Kui ronglagnast libisevad mööda vihmast märjad puud ja nukralt mäletsevad lehmad, ei pööra sa neile tähelepanu, sest oled palavikus, mõnusa reispalavikus.

Minna, minna. Ikka edasi ja edasi. Nii täituvadki unenäod, igatsused ja soovid.

S. BAUM
A. KIVISTIKU foto

SPORT

Kolmikuvaõvõistlus Tallinnas

ESIMENE PÄEV

TALLINN. (Meie erikorrespondentilt Ivar Kostabililt telefoni teel.)

Kui NSV Liidu, Saksa FV ja USA mitmevõistlejate kolmikkohutimise osavõtjad laupäeva lõunajal Kadrioru staadioni poole liikuma hakkasid, oli vihm raja juba märjaks kastnud. Enne kella kahte läks sadu õnneks üle ja viievõistluse 100 m tõkkejooksu esimese stardi ajal tuli päikegi uuesti välja.

Avajooksu oli paigutatud kuus tugevamat — Spassovhodskaja ja Vorohhobko NSV Liidust, Frederick ja McMillin USA-st ning Voss ja Eppinger Saksa FV koondisest. Meie naised jooksid ainsana alla 14 sekundit ja pärisid kaksikvõidu. Spassovhodskajale märgiti 13,3, Vorohhobkole 13,5. Järgnesid Voss (14,0), McMillin (14,2) ja Eppinger (14,3). Teise jooksu lõpetasid Beljakova NSV Liidust ja Saksa FV esindaja Jakob võrdse ajaga — 13,8. Kolmandas vahetuses päris 14,0 sekundiga esikohale Stein (SFV). Neljandas jooksus märgiti Smirnovale (NSVL) sama tulemus, Odinkovale (samuti NSVL) lõpetas 0,1 sekundit hiljem.

Seejärel hõivasid jooksuraja mehed. Esimene ala oli 100 m jooks. 43 osavõtjat oli jagatud seitsmesse jooksu. Esimeses vahetuses saavutas parima tulemuse 10,8 USA võistleja Gough. Meie

Jaan Lember lõpetas 11,0-ga. Päeva parim aeg 10,5 tuli teisest jooksust, autoriks USA võistleja Samara. Alla 11 sekundi jooksid veel 3 meest: Kratschmer ja Stroot (mõlemad SFV) — 10,7 ja Jenner (USA) — 10,9. Kolmandas vahetuses sai ainsana 11 sekundit piirist jagu Swoboda (SFV) — 10,8. Neljandas jooksus märgiti Kaidasile (NSVL) sama tulemus Suurvälle lõpetas 11,2-ga. Viienda jooksu võitsid ajaga 11,0 Hausner ja Hoffmann (mõlemad SFV). Tolmatšov (NSVL) oli 11,2-ga 4.—5. Sildoja sai ajaks 11,4. Kuuenda vahetuse parima tulemuse saavutas Marek (SFV) 10,7. Viimases vahetuses võistles NSV Liidu tänavane meister Siegert, kes teeb kaasa individuaalselt. Tema ja Ormanovile kanti protokollil 10,8. Gratsov lõpetas 10,9-ga. Berendsen ja Rambak 11,0-ga.

Seejärel asusid mehed kaugust hüppama. Vahepeal oli lõppenud naiste kuulitõuge. Karpova, kes tõkkejooksu kolmandas vahetuses saavutas võitja Steiniga võrdse aja 14,0, suutis kuuli tõugata kõige kaugemale. Tema tulemus on 14,04. Tänu sellele tõusis ta üldarvestuses 1707 punktiga kolmandaks. Juhtima asus kahe ala järel Spassovhodskaja, kes tõukas kuuli 13,88 ja kogus 1790 punkti. Teine koht kuulub samuti NSV Liidu viievõistlejale Beljakovale — kuul 13,77, punkte 1716. Neljas on 1698 punktiga Vorohhobko (kuul 12,80), viies Voss (SFV) 1688 punkti (kuul 13,71).

Viievõistluse kolmandal alal, kõrgushüppes ületas liider Spassovhodskaja 1,72 ja jäi 2744 punktis esikohale. Kaksikvõidu sellel alal pärisid Frederick (USA) ja Holzapfel (SFV), kes mõlemad

said jagu kõrgusest 1,78. Rukavišnikova (NSVL) saavutas 1,75, Vorohhobko (NSVL) 1,72, Reinhold (SFV) 1,72. Frederick tõusis esimese päeva lõpuks teisele kohale, tal on 2655 punkti. Järgnesid Vorohhobko (NSVL) 2652 punkti, Voss (SFV) — kõrgus 1,69, kokku 2613 punkti, Beljakova (NSVL) — 1,63, 2581 p., Karpova (NSVL) — 1,63, 2572 p., Odinkova (NSVL) — 1,69, 2544 p., Matjokina (NSVL) — 1,66, 2518 p. ja Rukavišnikova 2517 punktiga.

Enne teist võistluspäeva on punktid selliselt järgmine: NSV Liit — Saksa FV 15610:14971;

NSV Liit — USA 7977:7363; Saksa FV — USA 7598:7363. Meeste kaugushüppes saavutasid kolm võistlejat tulemuseks 7,48. Need olid Blinajev (NSVL), Kratschmer (SFV) ja Gough (USA). Tänu sellele hüppele tõusis Kratschmer kahe ala järel 1787 punktiga võistlust juhtima. Teine oli 1789 punktiga Gough. Samara USA võistkonnast on 1754 punktiga kolmas, Stroot (SFV) 1746 punktiga neljas, viies Swoboda (SFV) 1710, kuues Jenner (USA) 1703, seitsmes Siegert (NSVL) 1701 ja kaheksas Kaidas (NSVL) 1677 punktiga.

Teiste NSV Liidu võistlejate tulemus: Litvinenko hüppas kaugust 6,91, punkte 1535, Suurvälle 7,14 ja 1604, Gorbatšov 6,92 ja 1608, Tolmatšov 7,05 ja 1586, Tselnokov 6,89 ja 1578, Sildoja 7,07 ja 1544, Lember 6,81 ja 1584, Berendsen 6,93 ja 1610, Rambak 7,18 ja 1665, Gratsov 7,26 ja 1701, Kiseļjov 7,07 ja 1662. Kahjuks pidid Berendsen ja Tolmatšov pärast kaugushüpet vigastuse tõttu katkestama.

UUDISED

ÜLIPIILASTE LÖÖKTÖÖPÄEV

GAGARIN (Smolenski oblast), 3. 8. (TASS-i korresp. H. Haikin). Töötada gagarinlikult — sellise loosungi all alustasid üliõpilasrühmad täna lööktööpäeva. Teenitud summad antakse linna fondi. Noored töötavad 1325 kohaga koolimaja ehitusel, mis tuleb õppeaasta alguseks eksploatatsiooni anda. Koolimaja asub keskvaljakul, kus püstitatakse J. Gagarini monument. Töötatakse ka teistel objektidel.

Koos üliõpilastega töötasid täna külalised Tähelinna ees-

otsas NSV Liidu kosmoselenduri J. Hrunoviga ja grupp ULKNU Keskkomitee töötajaid. Nendega ühinesid paljud kohalike ettevõtete ja asutuste noored töötajad ning kooliõpilased.

Ehitustöödest linnas võtavad osa üliõpilasrühmad kõigist meie maa liiduvabariikidest, samuti Moskvas, Leningradis ja Smolenskis, kokku 700 inimest, Noormehed ja neid kohustusid tegema tööseestri jooksul poolteist miljonit rubla ulatuses ehitustööd.

EKSPEDITSIOON USSURI TAIGAS

MOSKVA, 3. 8. (TASS-i korresp. R. Hotinok). Täna sõitis Kaug-Itta NSV Liidu Teaduste Akadeemia meteoriidikomitee kaheksas Sihhote-Alini ekspeditsioon geoloogia-mineraloogia-doktor J. Krinovi juhtimisel. Ekspeditsiooni ülesandeks on jätkata taigas laiailpitud meteoriidikildude kogumist ja uurida unikaalse meteoriidilangemise asjaolusid.

Eriti huvitab teadlast see, kuidas kulges esialgse ligi sajatonise meteorikeha lagunemise protsess tema liikumise atmo-

sfäärir kiirusega umbes 15 kilomeetrit sekundis.

Ekspeditsioon hakkab töötama Meteoritnõi asula piirkonnas. Selle nime sal asula hiljuti kuulsas Sihhote-Alini meteoriidilangemise langes 12. veebruaril 1947. Mainitud sündmuse uurimise aastate jooksul on kogutud ligi 27 tonni meteoriidilangemise, sealhulgas üle 3500 üksiku «taevakivi» ja peaaegu 13 000 kilu.

Seekordsest ekspeditsioonist võtab osa 40 eriteadlast Moskva, Tallinna, Leningradi, Odessa, Harkovi, Armaviri ja Kaasani teadusasutustest.

LÄBIRÄÄKIMISED ALGASID

NIKOSIA, 3. 8. (TASS). Siin algasid eile Türgi ja Kreeka relvajõudude, Inglismaa ja ÜRO esindajate läbirääkimised. Arutatakse relvarahujõu kindlaksmääramise seotud küsimusi.

Nagu ametlikus kommünikees märgitakse, on läbirääkimised ilmnunud mõningaid lahkelsid. Täna hommikul läbirääkimisi jätkati.

UUS VALITSUS ETIOOPIAS

ADDIS ABEBA, 3. 8. (TASS). Siin tehti teatavaks peaminister Michael Imru moodustatud ja keiser Haile Selassie I poolt kinnitatud uus valitsuse koosseis.

Endise valitsuse välisminister Zaudebehre Selassie säilitas selle ametikoha ja ta nimetati ka peaministri asetäitjaks. Veel mõned eelmise kabineti ministrid on jäetud uues valitsuses oma ametikohtadele. Kaitseministriks on kindralleitnant Aman Andom, kes jääb edasi ka relvajõudude kindralstaabi ülemaks.

ÕONESTUSTÖÖ EESMÄRGIL

WASHINGTON, 3. 8. (TASS). Esindajatekoda hääletas selle poolt, et assigneerida käesoleval rahandusaastal 49,9 miljonit dollarit raadioajamade «Vabadus» ja «Vaba Euroopa» tegevuse finantseerimiseks. Juba varem oli Senat heaks kiitnud assigneeringud neile õonestustööde tegevatele raadioajamadele.

ESPERANTISTIDE KONGRESS LÕPPES

BONN, 3. 8. (TASS). Hamburgis lõppes 59. rahvusvaheline esperantistide kongress. Sellest võttis osa ligi 2000 inimest 49 riigist. Nädala kestel esitati hulgaliselt ettekankeid ja korraldati filoloogide, juristide, muusikutele ja ajakirjanikele üritusi vastavalt huvialadele.

Järgmine esperantistide kongress leiab aset tuleval aastal Kopenhaagenis.

Edukalt

Viimase aasta sündmustest ei saa märkimata jätta kitsarööpmelise raudtee normaalarööpmetega teeks ümberühituse esimese etapi lõpetamist: avati regulaarne rongiliiklus Tallinnast Viljandini. Ouline on ka Tallinna-Tapa teelõigu kapitalne remont, kus paigaldatakse 800-meetrised pikkrööpad raudteoonilipritele.

Tartu tee- ja ehitusosakond püüis kindlalt kommunisliku töötajate ühendamisele. Kolm parimat teepiirkonda kuuluvad Tartu teekoostöö, need on Antsla, Vaiga ja Kilti, kus teemestriks on E. Pettai, E. Ives ja A. Kadak. Edukalt kulgeb suvine teeremont. Tartlased alustasid tänava esimestena raudteekonnas rööpmestiku tervendamist ja püüvad teistest ees.

Eskujulikult on tähtnud oma kohustusi ülesõidukohtade korraldajad A. Logunova Tartus ja P. Hižan Võrus, nad pälvivad ettevõtete nimikirjas. Kolm parimat teepiirkonda kuuluvad Tartu raudteekonna ülemal preemia.

G. NOPASSON

Vabastamisaastapäeva auks

Esimese poolaasta ülesannetega tuli Tartu Leivakombinaat edukalt toime. Võrreldes möödunud aasta sama ajaga suurenes kogutoodang 14,9%. II kvartali tööd kroonis koguni kolm esikohat: üks üliõpilulises võistluses, kaks üliõpilulises võistluses. Kaalunud oma võimalusi ning reserve võttis ettevõtte kollektiiv lisakohustused Tartu vabastamisest 30. aastapäeva tähistamiseks.

INITIATIIV PEAB LÄHTUMA USA-st

NEW YORK, 3. 8. (TASS). Ühendriikides kõlavad järjest viisamat üleskutsed loobuda vaenu poliitikat sotsialistliku Kuuba suhtes.

Selle üks näide on Senati väliskomisjoni liikme Pat Holti ettekanne. Holt, kes on autoriteetne spetsialist Ladina-Ameerika maade küsimustes, jõudis äsja tagasi Kuubast, kus ta oli kohtunud peaminister Fidel Castroga ja teiste Kuuba juhtidega.

Oma ettekanDES soovitas ta tungivalt Ameerika valitsusel võtta revidereimise poliitika Kuuba suhtes, tehes USA riigidepartemangule ettepaneku likvideerida kõigepealt kinsendused, mida tehakse ameeriklastele, kes tahavad sõita Kuubasse. Holt avaldas veendumust, et mis tahes iniitsiatiiv kahe riigi suhtes parandamist ei anna, vaid ainult tagasi viib.

P. Holt kirjutas Nõukogude Liidu tohutu abi tähtsusest Kuuba majanduse arendamisel, ja jõuab järeldusele, et Kuuba isoleerimise poliitika, mida teostavad Ühendriigid, on läbi kukkunud.

SURM MAANTEDEL

LONDON, 3. 8. (TASS). Viimase kuue kuu jooksul on Israelil teed surma saanud 338 ja raskesti vigastada 1610 inimest. Informatsioonagentuuride teatel märgib ametlik statistika, et kogu 1960. aasta kestel hukkus autoõnnetustest tagajärjel 168 inimest.

TÖÖVOISTLUS 1974

teeosakonda, need on Antsla, Vaiga ja Kilti, kus teemestriks on E. Pettai, E. Ives ja A. Kadak. Edukalt kulgeb suvine teeremont. Tartlased alustasid tänava esimestena raudteekonnas rööpmestiku tervendamist ja püüvad teistest ees.

Eskujulikult on tähtnud oma kohustusi ülesõidukohtade korraldajad A. Logunova Tartus ja P. Hižan Võrus, nad pälvivad ettevõtete nimikirjas. Kolm parimat teepiirkonda kuuluvad Tartu raudteekonna ülemal preemia.

TÄNA ON RAUDTEELASTE PÄEV

Tartu jaamas

ANNA KINK

HEINRICH EHVART

AURORA KARGU

On vist kõigile teada see kummaline ärevus, mille äratav läheneva veduri hõige inimesed haaravad kiirustades kohvrid ja kandamid. Huvastajatussuudused, pisarad, naeratused. Hoollitsee vagunisatja. Tavakohase tee klaasid metallalustes kiirisesemas.

Oleme pilguga saatnud kiirelt kihutavaid reisironge ja püüdnud üle lugeda raskeid kaubavaguneid. Oleme ehk mõtisklenud mitmesse suunda hargnevate rööbastee juures teedest, mis ristuvad, jätkuvad, toovad ja viivad.

Seisame Tartu raudteejaama inseneri Aurora Karguga keset rööppaare. Inseneri kohuseks on jaamatöö tehnoloogia evitamine ja täiustamine, eesriidlike töömoodide väljatöötamine ning levitamine, töötajate õpetamine. Lühidalt kõik, mis puudutab rongide vastuvõtmist ja ärasaatmist.

Ta ütleb justkui mõtteid lugedes: «Raudteetöö tundub keeruline. Aga kui see selgeks saab, on huvitav. Päevad pole kunagi täpselt ühtemoodi. Olen raudteel töötanud 18 aastat, kaaluja, jaamakorraldajana, vaksaliulemana, insenerina, selge on kõigi allüksuste töö.»

Pöörpeostist (see on väike majake keset rööpaid, ümbrus lilledega kirjuks tiktud — mõnus saar keset rauda, kruusa, seadmeid, masuudilake) väljub vanempöörpeostaja Niina Pitka. Tulemas on Tallinn — Tartu rong, see tuleb lasta õigele teele. Kõik on juba ette valmistatud: rööpad seatud, võtmed aparati lastud, tee kontrollitud, jaamakorraldajale kõigest nõuetekohaselt ette kantud. Nüüd rullib Niina Pitka lahti kollase lipukese ning lubab rongil mööduda.

Kui rong saabub tihedalt, läheb pöörpeostajal kiireks. Üks rong vilistab, teine vilistab... Töö on vahetustega, vastutusrikas, pidevalt tuleb viibida väljas. Enamik pöörpeostajaid on vanemad inimesed, suurte kogemuste ja pika praktikaga. Niina Pitka on raudteel töötanud 9 aastat, ta paariline noorempöörpeostaja Šilvia Katsajaga 18 aastat.

22-aastane pöörpeostaja Niina Tättete teisest pöörpeostist ütleb: «Kui ei meeldiks, siis siin ei töötaks.»

Lähemal ajal seatakse sisse pöörmete elektriline juhtimine, s.t. et kaob ära käsitsitöö. Jaamakorraldaja vajutab vaid nupule ja rongid sõidavad määratud teele. Jaamakorraldaja tööd peetakse kõige vastutusrikkamaks, keerulisemaks.

Mitte väga ammu oli naisjaamakorraldaja harulduseks. Esimene naisjaamakorraldaja Tartus ja üks esimesi suuremas jaamades ildse oli praegune jaamaülema asetäitja Jadviga Mints. Vanim jaamakorraldaja Heinrich Ehvart on 44 aastat seda tööd teinud. Temalt on kuulnud palju huvitavaid juhtumeid.

«Kas on olnud ka äpardusi?» pistab vahele küsimuse. «Ei tohi olla,» vastab Aurora Kargu. Ning jutustab ühe loo.

Kord helistanud keegi hambamees Kärknast: «Võtke vastu prahirong. Nii nimetatud vanel väiksemad kaubaronged. Jaamakorraldaja ei küsinud rongi numbrit (eksimus!) ning suunas teele rongi kaubajaama ümnikteele. «Prahirongiks» nimetatud oli aga linnalähedane reisirong. Kui palju lisatööd ja sekeldamist selle tagasitoomisega perrooni äärel!»

Mitmeid töid on mehhaniseeritud, automatiseeritud ning muud moel ajakohastatud. Paljut tuleb aga veel korraldada. Selle aasta märtsis valmis uus hoone, kus praegu asuvad operaatorid. Informatsioonitalitus ning ametnikud, edaspidi aga lähed tallekult liikleuse juhtijate katuses. Sisse on seatud raadioside — jaamakorraldaja ja pöörpeostaja vahel hile raadio teel. Reaalsuseks on

saamas uus vaksal, mille projekt korrigeerimisel.

Aurora Kargult kuulen, et umbes poolsada töötajat aastas tuleb-läheb paremat kohta otsides. Kes aga aastaks-paariks paigale jääb, see tavaliselt jääbki raudteele. Kõige kauem, kogu oma töömeheajaga on raudteel töötanud 73-aastane operaator Eduard Jaanuska, jaamakorraldaja Heinrich Ehvartil samuti pensioniõigus käes, parimate hulka arvatakse 55-aastast jaamatöölis Maria Makarovat. Väga heade töötajena nimetab Aurora Kargu veel rongikoostajaid Endel Kella, Johannes Kenni, vanempöörpeostajat Melita Martinsoni, tehnilise kontrolli operaatorit Galina Jaaguanni, kauba vastuvõtjat-väljandajat Salme Zäuramit, pilotimüüjat Anna Kinku. Üna rohkem tuleb tööle ka tehnikumiharidusega noori.

Erinevalt mõnedest teiste erialade inimestest, seob raudteelane sageli puhkusegi raudteega. Kord aastas on neil võimalus tasuta reisida kogu Liidu ulatuses.

«Viimati käisin oma poistega Moldova vias. Reisisid on palju. Ja iga jaam on oma näoga — vähe-malt mulle paistab nii.»

Me jatkame Tartu jaama palgejoonte uurimist. Määrisevad vedurid, autotahviteid ning muud moel ajakohastatud. Paljut tuleb aga veel korraldada. Selle aasta märtsis valmis uus hoone, kus praegu asuvad operaatorid. Informatsioonitalitus ning ametnikud, edaspidi aga lähed tallekult liikleuse juhtijate katuses. Sisse on seatud raadioside — jaamakorraldaja ja pöörpeostaja vahel hile raadio teel. Reaalsuseks on

Me jatkame Tartu jaama palgejoonte uurimist. Määrisevad vedurid, autotahviteid ning muud moel ajakohastatud. Paljut tuleb aga veel korraldada. Selle aasta märtsis valmis uus hoone, kus praegu asuvad operaatorid. Informatsioonitalitus ning ametnikud, edaspidi aga lähed tallekult liikleuse juhtijate katuses. Sisse on seatud raadioside — jaamakorraldaja ja pöörpeostaja vahel hile raadio teel. Reaalsuseks on

Kaubarongid tulevad ja lähevad

Hubert Sild on raudteejaama ülema asetäitja kaubavedude alal. Ta vastab veidi lähemalt kauba- jaama tööst.

Kui suur on kauba- jaama õõpäevane käive?

Õõpäevase tühjendamise umbes 110 vagunit, kaupa saabub kõikeid liiduvabariikidest. Vaguneid laadime 50—52 ringis. Kõrghoog seisab aga veel ees, põllumajandussaaduste varumise ajal on meil tööd rohkem.

Auruvedureid pole enam õieti nähagi? Motorvedurid tulid mullu. Nad on õkonoomsemad, meeskonna töötajad hoopis teised kui auruveidurid. Viimaseid võib näha nüüd harva.

Kellele tuleb kõige rohkem veoseid? Tonnaažilt seisab esikohal raudteetooteid tehas, kes saab suurt kogustesse kullustiku ja tsemendi. Ettevõtte ehitus- ja haruraudtee, rakendati uus laadimisüsteem, mis võimaldas kiirendada vagunit ringlust. Haruraudteega ettevõtteid on Tartus 13, nende veoste käive moodustab poolte kauba- jaama töömahu.

Mida uut on töö korraldamiseks? Läänud kevadel hakati Balti, Valgevene ja Kesk-Aasia raudteed vedokumente uut moodi vormistama, et asjaajamist kiirendada ja lihtsustada. Ka Tartu kau-

bajaam rakendab uuendust, mis on end igati õigustanud.

Meie väikesaadetiste laod spetsialiseeriti. Töö muutus paremaks, pretsioonide pole meile enam esitatud.

Kuidas edeneb kaupade tsentraliseeritud väljavedu? Tsentraliseeritud väljavedu, s. o. kauba klientide kätetoimetamine kauba- jaama poolt, moodustab umdussaaduste varumise ajal on meil tööd rohkem.

Tsentraliseeritud vedudest on 91% mehhaniseeritud.

Kas Tartu jaam erineb mille-gagi teistest? Töö käib nagu teisteski jaamades. Eripära annavad väikesaadetised ja konteinerveosed, nende poolest paistab Tartu silma. Edaspidised kavatsused? Järjest rohkem veame kaupa konteinerites ja pakitud, mis võimaldab laendada mehhanismide kasutamist laadimisel. Tänavu tuleb näiteks pakitud kohale eterviltpaardid. Tartu jaam peab sel aastal täiendavalt konteinerite ära saatma 5000 t kaupa. Kavatsus on rakendada uus, 10 t tõstevõimsusega kraana. Sellega hakatakse laadima raskeid saadetisi — teras, tööpõngid, terurullid.

Kas kauba- jaamas ei jää kitsaks? Aeg-ajalt on kauba- jaama laendatud. Kaugemas tulevikus viiakse ta uude asukohta, Kärkna poole.

G. KULDVERE

A. VAIN

KARL ABEN

KIRJANDUS-KOMMENTAAR

Möödunud aasta lõpuks Tallinnas Riias tõlkijate sümposiumi-nõupidamised, mis teinud meie Kodumaa rohket rahvast sõprussidemete tugevdamist ning sündinud kunstisõna vahendusel. Mainitud kokkuleidud afišid tugevdatud Nõukogude Liidu vennasrahvaste kirjanike, literaatoride, tõlkijate isiklike kontaktid, tutvustades meie vabariikide usimaid kirjandusavastusi ja tõstasid ning käsitlised üha ja üha uuesti mitmeid igapäevaseid tõlkimisprobleeme, eesmärgil, et ilukirjanduslik tõlge suudaks võimalikult adekvaatselt edasi anda neid ideelis-taolisi väärtusi, mida sisaldab algupärane.

Nõukogude Liidu 50. juubelil aastal korraldas Tartu kirjandusmuuseum ulatusliku raamatunäituse «Eesti kirjandus Nõukogude Liidu rahvaste keeles aastail 1940—1972». Näitusel esitatud statistikat nähtus, et kõige rohkem on eesti kirjandust tõlgitud vene keelde (460 raamatut), teisel kohal on läti keel, millesse on nimetatud 89 eesti ilukirjanduslikku teost. Teistes keeltesse juba tunduvalt vähem (leedu keelde 46, ukraina keelde 31, moldaavia keelde 13, gruusia keelde 10 teost jne.).

Analoogilise pildi annab Tallinnas tõlkijate sümposiumi ajal osalejatele väljajagatud meie tõlkekirjanduse loetelu «Nõukogude eesti tõlkekirjandus 1969—1972». Nii on selles ajavahemikus (1969—1972) avaldatud eesti keeles tõlkeid vene keelest 105 raamatut, läti keelest 16 (jälle teine koht), leedu keelest 8, ukraina keelest 6, gruusia, kirgisi, kasahhi keelest igauhest 3 teost jne.).

Eeltoodud statistilised andmed näitavad, et kõige rohkem on tõlgitud peale vene kirjanduse lähima naabri ilukirjandust.

ti keeles Andrejs Upišis «Robeznieki» sarja tähtsamad osad. Selle sarja kolm teost «Uued allikad», «Vanad varjud» ja «Siidvõrgus» on juba ilmunud eesti lugejate lauale. Loodetavasti ilmub ka «Robeznieki» sarja keskmel ning tähtsam osa — romaan «Põhjatuu». Sest see oluline ajajärk meie rahvaste minevikus (1905. a. revolutsioon, sellele eelnevad ja järgnevad aastad), mida selles omaaegses kujutatakse, on eesti kirjanduses üsna puudulikult valgustatud.

A. Upišis selle romaani- ja ilmumise langeb osalt ära S. Issakovi etteheide kirjastusele «Eesti Raamat», et A. Upišis romaani eesti keeles puuduvad (vt. «Nõukogude rahvaste kirjanduse eesti keelde tõlkimise ajaloo» «Looming» 1974 nr. 2). Muidugi oleks tänuväärne ning tere tulekut ka A. Upišis viimase ning ulatusliku teose romaani-epoopa «Lahk pilvedes» ilmumise eesti keeles, sest selles kujutatakse suure haarde ning meisterlikkusega läti revolutsioonilise proletariaadi kujunemise protsessi eelmise sajandi lõpus ja sajandivahetusel ning võitlust tsaririigiga ja sõjaga, mis kulges Tallinnas umbes niisamasugustes tingimustes nagu Riias, kuid eesti kirjanduses pole seda ajajärku peaaegu üldse käsitletud. Ent arvestades meie kirjastuse võimalusi, ei julgeks seda esialgu jätta teose mehikuse pärast (üle 1200 lk.) soovitada.

Omakorda võtsid läti lugejaskond ja kriitika tunnustuse ja suure hviiga vastu E. Vilde ajaloolise triloogia läti keeles, sest see meie rahvaste mineviku periood on jälle läti kirjanduses hoopis inimeste valgustatud (kui mitte arvestada K. Zarinši ajaloolist romaani «Kaugurilased») — «Kaugurilased».

Niisamuti on suure poolehoiu ning tunnustuse osaliseks saanud Lätis Paul Kuusbergi romaanid «Mis juhtus Andrejs Lapeteusega» ja «Südasuvel» just sel põhjusel, et neis käsitletakse teravalt aktuaalseid probleeme meie lähemas minevikus.

Nii näeme, et naaberkirjanduse puhul otseselt täiendavad teineteist, tuleb sedastada, et meil tuntakse enam-vähem piisavalt läti eepilist kirjandust: on esindatud tähtsam osa läti proosa parimast (nii klassikast kui tänapäevast kirjandusest). Meie kirjastuses jälgitakse tähelepanelikult naaber-rahva kirjanduse arengut ja saavutusi tänapäeval. Nii on ilmunud läti lühiproosa antoloogia «Lehed lõkkelules». Teoksil on Läti NSV mulluse vabariikliku laureaadi Regina Ezeri žanrilis erilaadne mozaik-

raamat «Kuupalseta õõ», Imants Ziedonis sügava kodanikutunde ja publitsistliku loomaga loodud ning rohkeid probleeme tõstatav reisiraamat «Mu Kuramaal» ja viljaka proosaisti Visvaldis Lamsi romaan «Peiar ja nukka», milles sündmused arenevad sünges faistliku okupatsiooniga aastail. Muidugi, see teos ilmus mullu ka «Družba Nerodovis» ja pälvis selles ajakirjas avaldatud teoste hulgas esimese preemia.

Ohes osas on meil lähima ülaeelse kirjanduse tutvustamisel puuduja: meil peaaegu ei tuntu Läti NSV rahvapäeდი Janis Sudrabkainis (nagu kurdab õigustatult S. Issakov oma eespool mainitud uurimuses) loomingut, aga ka üldse läti nõukogude riiklikku ja mitmeväljalist luuleloomingut. Ometi on just loole olnud aastaid läti kirjanduses juhtivaid žanre ja sel alal võib täheldada silmapaistvaid saavutusi. Meil on ilmunud vaid perioodikas üksikuid juhulikke läti luule tõlkeid ja eri väljaandena üksnes Ojars Vacietise võrdlemisi õhuke luulevihik «Venuse käed» ja paar laste värsraamatut.

Lätis ollakse meie luule tutvustamisel hoopis kaebemad. Tänu Tartu Riikliku Olikooli kasvandiku Laimonis Kamara vahendusele on läti keeles ilmunud Juhan Smuuli, Debra Vaarandi, P.-E. Rummo, Mats Traadi päris tused luulevalimikud (ilumisel on veel paar seesugust valimikku) ja meil on eesti luule antoloogia, milles on esindatud 23 eesti luuletaja värsse.

Et seda lünka osaliselt täita, tuleks meil võib-olla veel kord kaaluda läti luuleantoloogia avaldamist eesti keeles, ehkki kirjastuses on koostunud põhimõttelise kõhklusi sellelaadilise väljaande ostarbekuse. Mõningase ülevaate läti nõukogudeaegsest luulest, selle arengust, saavutustest, suundadest, faotlustest, uue otsingutest selline teos siiski annaks. Muidugi tuleks sel puhul rakendada tõlkimistöö reaaluse põhjal ka luuletajaid-tõlkijaid. Ka seni on ju ilmunud perioodikas üksikuid läti luule esindusi Ain Kaalpeilt, Debra Vaarandilt, Mats Traadilt, Oskar Kruusilt jt. (küllap peamiselt reaaluse tõlke vahendusel).

Ideaalne on, kui tõlgitakse originaalset (kuigi siis peaks tõlkija ka originaali keelt piisavalt hästi tundma, et tabada algupärast stiili emotsionaalseid varjundeid). Kuni meil ei ole vastavate võimetege läti keele oskajaid, kes seaks oma ülesandeks läti NSV mulluse vabariikliku laureaadi Regina Ezeri žanrilis erilaadne mozaik-

IMANTS ZIEDONIS

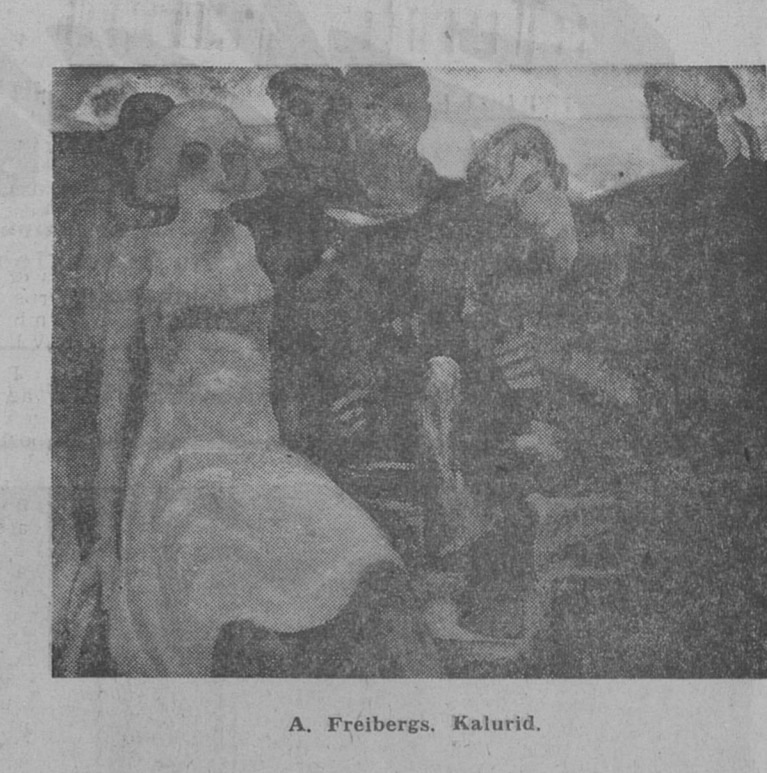
* * *

Sa oled rahu, rahu, rahu, Maailma selle eest minetan. Koos sinuga ige kohta Oma koduks ma nimetan.

Sa oled rõõm, rõõm, rõõm. Taevas kõrge. Vaikus valge. Ma surun oma peä su rinnale, Su palgele oma paige.

Sa oled jõud, jõud, jõud, Ääretult valine ja hea... Ma usun — lõpmatuid teid Koos sinuga käima pean.

Sa oled rahu, rahu, rahu. Tean: aiaad sa elu kanda. Käs suudad selle elu jaoks Oma rahu äga mulle anda?

A. Freibergs. Kalurid.

Vanal ajal oli kõik teisiti. Luuges ajalugu tekit mulje, et ajaloo tegijad polegi teinud eriti palju, kuid see-eest on teinud põhjalikult. Täiesti võimalik, et neil polnud niisugust ajanappust kui praegu. Võtame kas või kirjutamise. Oli koormav välja mõelda paberit ja tinti, rääkimata trükkimist, kuid kirjutamast see ei seganud. Nad võtsid kätte ja kirjutasid terved kaljud otsast lõpuni täis. Nüüd kvaliteetistak- se võrdlemisi õhuke luulevihik «Venuse käed» ja paar laste värsraamatut.

«See on kõomes!» «Imeteldav nõmedus.» Ohkas Mudite ja oli siis tükk aega vaik. Aga et Vaironis tõepoolest ei tahtnud ebakultuure olla, töötas ta endamisi selliseid sõnu enam mitte suhu võtta. Ja et see tal järgmisel kahel päeval ka korda läks, ulatas Mudite lõpuks Vaironisele oma huuled. Pärast suud- seid polnud noormehel küll veel täiesti selge, oli see tasu tema kangelasliku käitumise eest või midagi muud. Kuid ta oli tõeliselt armunud. Juba piistasid toimed oma õisi, nende asemel hakkasid avanema sirelööbid, kogu maailm oli kujuteldamatult kevadine. Kord palus ta Mudit kohvikusse klaasi haput veini jooma. Tekkis äge diskussioon, milles Vaironis saavutas võidu alles pärast seda, kui ta oli umbes pool tundi rääkinud, et isegi professorid tunnevad ühe klaasi tervislikkust, ja elavalt, suured veini austajad, elavad kõrge eami, mis samuti on üldtuntu tõde.

«Olgu siis,» soostus Mudite, «kuid pane tähele, ma ei mõtlegi sulle leppida, et sa istud ilma minuta igasugustes väliskondades.» Jälle oli ta nagu väike Hammurabi ja Vaironis tundis pisitullust kehtestades, kuigi õhtu oli täiesti soe.

«Nojah,» ütles ta, «kui see juhtub mõne tööklaasiga või hea tuttavaga, siis sa ju vastu pole?»

Mudite polnud mingi mineviku austaja, kuid nii mõnigi võik arvata temast kadestamisväärselt vaimustust. Mis on raudne kiivi või graveeritud metalli, see ei unne niipea. Kui väga vastas see tema lõpuni printsipiaalsele hingelaadile! Kõige vägevamad olid ja on suure assüürilase Hammurabi seadused. Nagu oli öeldud, nii pidi ka tehtama. Jah, Mudite oli printsipiaalne ja vihkas piiratud tulepärgust. Mees, kes loots võita Mudite sõprust või sümpaatiat, pidi seda arvestama.

Olgu märgitud, et Mudite oli nägus ja sugugi mitte piiratud mõistusega tütarlaps. Sellepärast ei võtnud noormehed tema nõrkust kuigi tõsiselt. Tundsid isegi väikest vaimustust. Vähemalt alguses.

Kõige kauem oli vaimustatud Vaironis.

«Noo, kallist,» mihatas ta vaid, «kuule, kallist, on siis asi tõesti nii hull?» Mudite tõmbas laubale kõige printsipiaalsema kurru ja ütles:

«Jaa, nii hull on see tõesti, mina arvan nii ja teisiti ei saa.» Aga Vaironis vaatas naeratades, kui imeliselt punased on Mudite huuled. Kui ta tahtis Mudit suudelda, raputas too pead.

«Sa lõhnad kohutavalt tubaka järele.»

«Kas siis...» alustas Vaironis ega lõpetanud, sest Mudite ütles Hammurabi toonil, millega ta kiirvaidurile oli dikteerinud oma seadusi (sest oli ju mõeldamatu, et ta nad ise oli kivisse ratunud):

«Jaa, iialgi ei suudle ma meest, kes suitsetab.»

«Ja sa pole kunagi...» ei lõpetanud Vaironis jälle, Mudite tegi seda tema asemel:

«Ei, mitte ükski suitsetav mees pole julgenud mind suudelda.»

Et suitsetajaid mehi on maailmas valdav enam, hoolimata terviseajakirjadest ja tervest reast vastavastanditest artiklist, siis oli Vaironis rõõm täiesti mõistetav. Pealegi võivad tütarlapsel, keda armastatakse, vähemalt alguses olla mõned meeldivad nõrkused.

«Ma ei suitseta enam,» ütles Vaironis.

«Võin ma sind uskuda?» küsis Mudite äärmiselt tõsiselt. «Ära unusta, et ma ei andesta iialgi sulle, kes on mind petnud.»

Vaironis mõtles veidi, tõmbas siis taskust ühe ahustatud ja ühe täiesti terve paki sigaretti ning tükid ja tahtis need kanalisse vi- sata; jah, oli kenadõhtu, õitsesid tooned ja nad mõlemad istusid kanalid ääres puude varjus. Kuid Mudite hoiatav pilk peatas ta. Vaironis jälgis Mudite pilku. See oli suunatud prügikastile. Vaironis tõusis ja viskas sigaretti ja tükid sinna. Oli ju selgesti teada, kui väga Mudite vihkab kõiki, kes ikka veel pilluvad prahti meie tänavatele ja skvääridele.

Suudlust Vaironis sel õhtul siiski ei saanud. Kui Mudite küsis, kas ta tõesti suudab end tagasi hoida nii sügavale juurdunud halvast harjumusest, unustas Vaironis täielikult, et Mudite vihkab vulgaarseid väljendeid hullemini kui surma, ja hüüdis vaprat:

Järgnes ilus kihlumise aeg. Nad käisid kauplustes ja tegid sisseoste, enamasti siiski silmadega. «Vaata, Mudite, milline sümpaanne kiitkool!»

«Ma ei leia, et see meie tuppä sobiks.»

«Muidugi mõista, mina ju ka... arbasin ainult nii... Mudite, aga kas sa oled mõelnud, keda me palma kutsume?»

«Oma sõprades ja sugulastes on mul täielik selgus.» vastas Mudite. «Need inimesed on aastate jooksul katsumustele vastu pidanud, nendes olen kindel nagu iseneses. Sinu sõbrad on sulle võõrad... Muidugi mõista, ma ei taha sulle midagi ette kirjutada. Kuid üks tingimus on mul siiski: ma ei saa ega taha lubada, et meie majas larmataks ja juuaks. Inimesed ei pea arvama, et nüüd võib külla tulla kas või sõdaböö, nii nagu see arvatavasti oli sinu poissmehepeel. Mina pean inimese kogu pühaks ja pühadust ei tohi rüüetada.»

«Kuid mu sõbrad ju... miks sa arvad, et...? Nad ju austavad sind. Ja pulmas on ikka kombeks lõbustada...»

«Mida keegi lõbustamiseks peab,» muigas Mudite sarkastiliselt. «Näen, et sul on selles asjas ilmselt ilmelikud vaated. Lõbustame täis klaasiga, kas mitte nõnda? Võib-olla on inimesi, kes sellest mingit mõnu tunnevad, kuid minu arvates on see räpane, vul-

sid kolmandat pitsi, astus baarileti juurde Mudite, kes oli tulnud küpsiseid ostma. Päästa polnud enam midagi, inimene ei vaju niisugustel puhkedel maa alla. olgu tal selleks kui tahes ehitlme vajadus. Väljudes heitis Mudite Vaironisele lühikese pilgu ja haitus ukse taga. Just nimelt haitus, sest kui Vaironis välja jooksis, et püüda midagi selgitada, polnud teda enam näha.

Veidi hiljem helistas õnnetu Vaironis ukse taga. Üks arvas enneolematult printsipiaalne Mudite.

«Meil pole enam millestki rääkida,» kuulutas ta, kuid lubas siiski ebaloogilisel viisil siseneda inimesel, kellega tal polnud enam millestki rääkida.

«Sa peaksid mõistma,» sosistas Vaironis. Mudite naeratas kõrgilt. «Ah mõistma? Muidugi, mõist- ma pean alati mina. Sa lubad endale istuda koos tüübiga, keda ma silmasoos ei salli, sa trimpad koos temaga minu kiuste ja jood ennast täis ilma vähimagi südametunnistuse piinata...»

«Ta on mu sõber. Ja ma pole täis.»

«Sõber, ütled sa? Aga mida ütlesin mina? Ma ei taha, et sa te- maga kohutad!»

Vaironises tõusis protest. «Kas sa keelad kategooriliselt mul kellegagi sõbrustada?»

«Jah, nendega, keda ma ei salli! Sul tuleb valida — kas sellised sõbrad või mina!»

Punased huuled olid ahnenud kitsaks triibuk. Vaironis raputas pead ja tõmbas taskust välja suitsupaki. Hammurabi vaatas pikalt ja sõnalt, nagu poleks ta iialgi näinud karpi pealdisega «Sipka», mis on müügil igas kaupluses.

«Sa siis suitsetad?» pigistas ta suuri taevu.

«Jah. Eriti siis, kui ärritun,» vastas Vaironis.

«Aga mida mina sulle ütlesin?» küsis Mudite kähedalt; kokku- nult tapas ta, et tema silmade all on kokku varisemas kalju, mille üks külg on täis kiikijari. Oh ei, mitte Hammurabi seadusi. Need olid sedused, mis on välja antud ja heaks kiidetud Mudite enda poolt ja mille õigsuses nüüd kip- paks kahtlema mingisugune... Vaironis. «Mis ma sulle ütlesin, ma küsin! Kas ma ei keelanud sul suitsetada? Ja kas sa ei luba- nud seda?» Ta tahtis juba lisada: «Seal, kanalid juures, kuid õitsesid tooned,» kuid asi pidama. Koh- tusaali pole lüürika sobinud iid- setest aegadest peale.

«Jah, ütlesid küll,» nõustus Vaironis rahulikult ja pani suit- sule tule otsa. Tekkis sinine lõh- nau püveke, aga Mudite tõmbus kõõsa, nagu oleks tuppä tunginud kõige kohutavam gaas, ja rabas akna sellise hooga lahti, et rebis katki pulmadeks osetud kardinaad.

«Nagu näed, pole meil enam millestki rääkida,» sõnas ta ja need sõnad kõlasis idese kiivraiduri peitlöökkidena. Varemest tõusis ülesti Hammurabi seadu- sed, neid ei saanud põrmu heita mingi Vaironis. Sedused tuli uuesti elustada, ainult selle vahe- ga, et nüüd saavad nad olema veelgi karmimad ja halastamatu- mad.

«Mul pole midagi rääkida inimesega, kes petab ja teeskleb. Igaüks läheb oma teed.»

«Kas sa mõtled seda tõsiselt?» küsis Vaironis. «Võib-olla siiski... me... saaksime vähegi inimlikumalt alustel?» Ka tema kuulis kõigutamatu kiivraiduri lööke. «Sa peaksid ju mind ka natuke mõistma.»

«Ma ei taha mõista inimest, kes on mind petnud!» hüüdis Mudite. «Iialgi! Ta tõusis ja läks akna juurde, võib-olla selleks, et mitte sisse hingata seda kolemat sigare- tihuitsu, võib-olla ka selleks, et mitte näha moraalselt langenud subjekti. Ta seisis kaua akna all. Mõnda tänavat läksid inimesed, palju inimesi. Üks neist oli kohutavalt sarnane Vaironi- sega. Hetkeks pillas kiivraidur oma peitli ja Mudite si- dades torkas miski valusasti. Ta pöördus peenemaks, et tänaval nähtu polnud Vaironis, et ta ikka veel istub ja halastusele loodab. Tuba oli tühi.»

«Ta tuleb veel tagasi mäeks paluma,» kinnitas Mudite endale. «Ja ma ei tagane sammugi.»

Kaua ootas ta Vaironise tule- kut. Ja kui ta veel elavate kirjas on, ootab tänase peevani.

«Alati ei tule ahvatleja mitte saba ja sarvedega,» mähituna haivussee väärilipile. Vahel võ- tab ta su sõbra kuju, kutsudes sind täiesti süütuks kruiusi õhtu jooma, tellitud selle jaoks väja talumatult lõssase õhtupooliku. Vaironis arutles: sõber, kes oleks liiga larmakas mu uues kodus, ei ole seda tänavat või väikeses koh- vikus. Veel pole õhtu ja kohtu- miseni Muditega on aega küll.

Kohvikus õht polnud. Oli kon- jak. Ja siin tundus pärast päevast kuumust nii meeldivat jahe. Nad jäid. Just siis, kui nad tühjenda-

Läti keelest
DZINTARS SPRIVULIS
Illustreerinud ENN TEGOVA

I. Ziemele. Isa.

EIŽENS VĒVERIS

Kividele ei jää jälgi, Põlenud maapind ei säilita jälgi... Aga kui jaelad tilguvad verd, Aga kui süda tilgub verd Ja olematavust on jäänud Üksnes kolm sammu, Üksnes kolm sammu, Siis jäävad igavesti püsima Laulmata laulude, Loometa raidkujude, Sooritamata avastuste Tulised jäljed. Ning need põletavad Neetud maapinda Maapind helab. Inimesed, Süüdake tõrvikut, Mäetipul jumal ning pühall Inimesed, Istutage roosid Neetud maapindal!

SU KAHE PUUDUTUSE VAHEL

Su kahe puudutuse vahel Terve meri liinguid ja rajusid, Terve sul kohaivead lootusi, Terve kuristik valvulevad ootusi.

Su kahe puudutuse vahel Mu igatsused.

Su kahe puudutuse vahel Terve tulekahi ergavat kirelööma, Kõrb ääretu, kus janu talund ma, Lõokee lõõritus ilu ja valuga.

Su kahe puudutuse vahel Mu armastus.

Su kahe puudutuse vahel Terve taevas hõbedasi hommikuid, Terve mägi unistusi, koidukumarsid, Terve tuulispea rõõmuhõõksid tunaseid.

Su kahe puudutuse vahel Mu eluiga.

Läti keelest KAIDE IHAT

Augustikuu alguspäevad 1940. aastal olid lätlaste nagu leedulaste ja eestlastegi elus pöördelised. Täname põgus pilgubehi Läti kirjandusse ja kunsti on neid suursündmusi tähistamas. Homme 34 aastat tagasi võeti NSV Liidu koos- seisu vastu Läti NSV.

«Triik jättis meile tükikese meie endi elust»

KUNSTNIK JUHAN PÜTTSEPP JA ARHITEKT ARNOLD MATTEUS AITAVAD MEENUTADA NIKOLAI TRIIGI KUNSTNIKU- JA ELUTEE MÕNINGAID FAKTE

J. Püttsepp: «Väliselt range ja tahumatu, sisemiselt ääretult hell. Suurte võimetega inimene oli. Meelde on jäänud tema kõnemeener. Kui midagi ei meeldinud, vaputas ägedalt pead, ise urisesdes, sõnu välja hääldamata.»

A. Matteus: «Mõnikord on huvitav võrrelda inimesi loomadega. Kunstnik Nikolai Triik meenutab sellisel juhul mulle bulldoogi. Targalt vaatleb, staatiline ja väarikas. Kui tahab oma paha-meelt väljendada, siis uriseb, nagu muusikas, kuid hoiatavalt. Hammustab siiski harva, ja kui, siis juba asja pärast.»

Kui kunstnik Triik seltskonnas viibis, väikis ta, oli kinnine, vaatlev ja mõttik. Altkulmu jälgis tähelepanelikult koosolijaid.»

J. Püttsepp: «Printsiipsuse ja järjekindluse tõttu polnud ta etu alati kerge. Sirge tee pole lihtne läbida. Julgelt kriitiseerivana, otsustes mõõduka ja ausana — sellisena on ta meelde jäänud «Pallase» ühingu koosolekult Oma arvamus avaldades jäi ta alati soliidseks ja tasakaalukaks.»

Triik oli niisugune kunstnik ja kodanik, missugust meie ühiskond tahab näha igas loovas inimeses. Elukauge, oma ateljeesse ja kitsastes loomingu- ja eluolukorras sündunud kunstnikutüüp jäi Triigile võõraks. Selles on ka

nimetada esindusportreets, kus täisfiguurina antud modell on kujutatud kogu oma isiku mõjukest. Triigi esindusportreede omapäraks jääb aga see, et nad koos inimese välise kujuga toovad esile ka tema sisemise suu- ruse, ja see viimane kujuneb domineerivaks. Nii on ka Erna Villmeri portreega.

Triik on maalitud, joonistanud väga palju tuntud kultuuritegelaste kirjanike ja kunstnike portreid. Juba 1909. aastal valmis Triigil Juhan Liivi portree, mille võis kohe paigutada tema kõige kipsemat saavutuste hulka. Endasse, oma mõtete ringi sulgunud, suurte, kiras kulmede alt vaatav lõputult nukker, otsekui piinatud pilk — säärane jääb mulje kirjanikust, kes võrdleb oma luulet haige tiivaga linnuga. Selles portrees tuleb esmakordselt ilmsiks Triigi portreede suur intellektuaalsus. Kunstnik on haigusest kõrgemale seadnud Liivi vaimse väarikuse ja loonud jõuliselt traagilise, vaimsest suure inimese kujule.

Tuntud on veel kunstnike Ants Laikmaa, Konrad Mäe, kirjanike Eduard Vilde, Gustav Suitsu, Friedebert Tuglase, Oskar Lutsu portreed. Portreed on kas õlimaalid, akvarellid või sõi- ja pliiatsijoonistused.

1929. aastast pärineb Triigi autotoportree. Triik on sellel hästi äratuntav: trotslikult range pilk, tahtejõuliselt ette sirutatud lõug, hoiak, mille taga on tunda omapärast kunstnikuisiksust. Kui Triik paljudes teistes portreedes armastab rõhutada inimese intellektuaalsust, siis isenda juures näib ta sellele omadusele õige vähe tähelepanu pööravat. Igal juhul ei kuulu Triik nende kunstnike hulka, kes iseenast tahaksid vaatajale imposantsemalt esitada.

J. Püttsepp: «Aastail 1921—1922 tuli mul Triigi õpilaseks range õpetajaksie all astuda oma kunstnikutee esimesed sammud. Triik õpetas akvarelli, mida tuli täiendada sõega.»

A. Matteus: «Õpilastesse suhtus Triik õiglaselt. Tuleb teinekord pildi juurde, vaatab, vaatab, väikib, siis uriseb: «Kas sa mõeld ka, mida teed?» Järgmisel päeval teeb näo, nagu poleks midagi juhtunud. Ja kui õpilane on märkust tähele pannud, siis julgustab: «Nii, nii! Jätka samas vaimus.» Väga harva parandas ta õpilaste töid oma käega. Ta nõudis õpilastel iseseisvust. Triigi juurde läksid õpilased, kes tahtsid suuremat iseseisvust. Vabbe juurde need, kes vajast pidevat juhendamist ja õpetamist. Triik ei ol-

nud õpetamisega pealetikkiv, kuid ei lubanud siiski värvidega «mürada». Tähtis oli iga pintsli- tõmbe mõte, eesmärk.»

J. Püttsepp: «Triik lubas õpilastel kasutada kindlaid värvi- komplekte, umbes 5—6 värvi. Domineerisid lilla, pastelne rohe- line toon. Põhivärvid erinevad toone saavutas ta musta värvi segamisega, iial ei lubanud ta se- gada punast ja sinist — tulemu- seks olevat mäge roosa. Õpilased ei tohtinud kasutada korraka- paljusid pintsleid, koim oli mak- simaalne. Põhitöö tehti ära laia pintsliga, kitsaid kasutati viimist- luseks.»

Triigi ateljeest on võrsunud kunstnikud L. Mikko R. Uut- maa, R. Sagrits.

Tema surma puhul kirjutas ajakiri «Viisnurk»: «Kunstnikuna pärandas Triik meile ulatusliku ja pingelise loomingut, mis kuju- kait ja mitmekülgselt ilmestab meie lähema mineviku olusid ning inimesi. Triik jättis meile tükikese meie endi elust. Kind- lus ja ausus on väärtused, mis Triik on jättnud paljude noorte südamesse.»

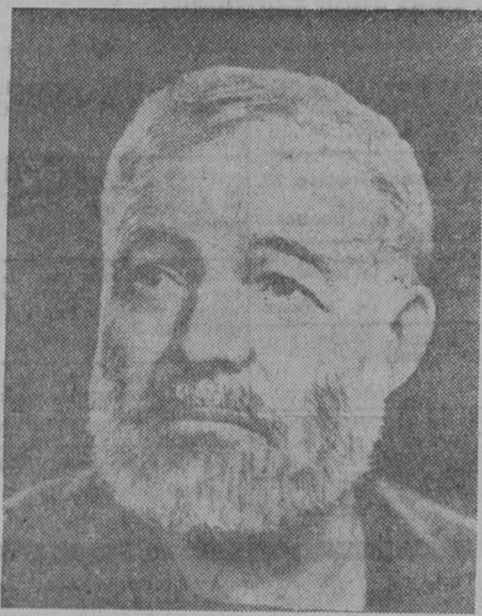
SILVIA BAUM

N. Triik. Erna Villmeri portree. Oli. 1913.

G. GERASSIMOV

Mary Hemingway'ga Ernest Hemingway'st

Mary Hemingway elab New Yorgis Keskpargi lähedal Madisoni avenüül ja 65. tänava nurgal kaheksateistkümnendal korrusel. Korteriüks avaneb kohe liifti juurde. Kõrval on veel üks — naaberkorteri üks. Siin on liht-teist muutunud. Naabrid kolisid ära ja Mary võt-

tis vabaks jäänud korteri endale, laskis seinas sisse ukse teha. Nüüd on korter avaram ja isegi vaateraadius suurem. Kõrkele on küll kaugs, aga teie kohanas perenaine küllalisoaks, Mary võt- balt külmakapit pudeli šampan- jat, teen selle lahti ja me tõs- tame klaasid.

«Ernestile meeldis šampanja väga,» poeatab Mary lausekese. Ta näitab mulle korteri uut poolt, mida ajakirjanikud pole veel jõudnud kirjeldada. Seintel on maalid — Pariisi vaade, Keski- taalia mägiinim. Üks pilt on Hemingway poja Patricki maali- tud — Hemingway'de Kuubama- jaja terrass. Mis puutub kirja- niku kodumajasse, siis ei ole USA-s kuskil Hemingway muu- seumi ega ole seda ka planeeri- tud.

«Ma ei usu,» lausub Mary vä- himagi etteheite- või nukruse- varjata, «et Ameerika kirja- nusmaailmas tähistatakse Ernesti sünniaastapäeva. [21. juulil mõo- dus 75 aastat tema sünnist.] Ametlikke tseremooniaid ei ole minu teada kuskil kavas. Aasta- päeva tähistatakse küll Oak Parkis, Illinoisi osariigi lõunaosa ühes väikeses linnas, kus Ernest sündis ja lapsepõlve mõõda saatis. Sinna tulevad kokku tema koolikaaslased. Nad on alal hoid- nud tema lapsepõlveesimeid, ko- guvad tema teoste väljandale. Tuleb ka Ernesti õde Mailelaine, kes kirjutab mälestusi. Mind on ka mitu korda kutsunud, aga leiab, et mul ei sobi sinna sõita. Mina ju tema lapsepõlve ei kuul- nud, me salme tuttavaks Lon- donis, siis, kui ta oli 45-aastane.

Baker on Princetoni ilikooli professor, tema teosest sain teada, kuidas Hemingway tutvus Mary- ga sõja ajal Londonis — Mary oli siis ajakirjanik — ja kuidas nad hiljem kohtusid Pariisis. Sain teada ka seda, et Mary pi- di emakavälisest rasedusest peaa- gu surema, arstid olid juba Ernestile öelnud, et jätku juma- laga. Ent naise elutähe võitis. Siis tuli lennuõnnetus, mehe viimasel. Lõpuks pilk haigus enesest talvel. Ei võiks uska- dagi, et ta nii palju on üle ela- nud, kui vestled selle energilise, elurõõmsa naisega, kellele on sentimentaalsus võõras. Kui kü-

Tolleks ajaks oli ta lapsepõlve juua kaugelt seljataha jättnud ja tuletas seda harva meelde.»

Küsin, kas juubeli puhul il- mub uusi uurimusi Hemingway'st ja tema loomingust.

«Inimesed kirjutavad ühtelu- gu dissertatsioone, et saada tead- suslikku kraadi ja hakata rohkem raha teenima. Sellele pole lõppu näha. Mul ei ole teada, et mõni uurimus ilmuks spetsiaal- selt tähtpäeva puhul.»

Näitan Maryle kaht raamatut, mis mul kaasas on — Wernon Clymo ja James McLendoni teo- sed, mõlemad ilmunud 1972. aastal.

«Seda ma tean,» lausub Mary esimese kohta. «See on jamps. Teist pole ma näinudki.»

Mary võtab McLendoni raama- tu kätte ja loeb: «Key Westis elas ta, nagu tahtis.»

«Näete siis,» muheleb ta hea- südamiikut. «See pole päris õige. Ernest elas igal pool nii, nagu ta just tahtis. Ümbruskond teda eriti ei mõjutanud...»

Tema ainus tõeline biograafia on Carlos Bakeri «Ernest Hemingway elu.»

Baker on Princetoni ilikooli professor, tema teosest sain teada, kuidas Hemingway tutvus Mary- ga sõja ajal Londonis — Mary oli siis ajakirjanik — ja kuidas nad hiljem kohtusid Pariisis. Sain teada ka seda, et Mary pi- di emakavälisest rasedusest peaa- gu surema, arstid olid juba Ernestile öelnud, et jätku juma- laga. Ent naise elutähe võitis. Siis tuli lennuõnnetus, mehe viimasel. Lõpuks pilk haigus enesest talvel. Ei võiks uska- dagi, et ta nii palju on üle ela- nud, kui vestled selle energilise, elurõõmsa naisega, kellele on sentimentaalsus võõras. Kui kü-

«Kavatsen lõpetada veebru- rik; õigemini, lõpetada esimese variandi. See ei vaja siis enam suuremat redigeerimist. Praegu on käsikirjaga üheksa õige kogu- kas. Vahel kaldun kõrvale ja kirjeldan väga üksikasjalikult episoodide, mis mulle parajasti meelde tulevad. Peab siiski üt- lema, et teos just tundmusest ei nõreda. See ei ole mitte õrnutse- miste päevik ega päevastpäevane informatsioon kirjaniku enese- tundest — ei, vaid faktidel põhin- uve reportaaž. Olen ju ajakirja- nik olnud ja käsitan oma mäles- tuste kirjapanekut tüüpilise aja- kirjanikutööna. Minu raamatust tuleb sõndmüste, looduspiilide, vestluse, vaadete reportaaž mit- mele aastakümnete ulatuses.»

«Eistan diskreetse küsimuse, millised on lugejate väljaveatud- tavad Hemingway seni avalda- mata töödega.»

«Kõik tema käsikirjad on siin selles kastis,» näitab Mary. «Trükkimise juures lähtun kahest põhimõttest. Esiteks, kva- leest peab vastama kõigele kva- lele, mida ta avaldas oma elu- ajal.»

«Kas te latti liiga kõrgele ei tõsta?»

«Võib olla,» arwab Mary. «Aga

ma ei aja raha taga. Mu teine põhimõte on see, et kui kaanele on kirjutatud Hemingway nimi, siis peab see olema Hemingway proosa ja mitte kellegi teise oma — mitte ühtki võõrast lauset. Võib panna komasid, jü- gada ühe pika lause kaheks lü- bikeseks, aga ei tohi lubada mingeid silulis muudatusi, nagu on juhtunud näiteks paljude ameerika kirjanike, isegi Mark Twaini teostega. Ma ei tahaks midagi niisugust lubada. Ja teiselt poolt, ma ei hävita midagi tema arhiivist.»

Lauasahtlis on mahukas käsi- kiri pealkirjaga «Paradiisipuu». Minu arvates ei ole ta väärt terve ulatuses avaldamist. Tegevus toimub 1920-ndatel aastatel Ri- vieras. Palju on kordamisi. Kül- seda valmistaks trükkis ette Er- nest ise, lühendaks ta selle kind- lasti poole peale. Minu meelest ei ole ükski tegelaskuju huvitav. Aga ega kirjanikult saagi nõuda, et ta oleks alati oma võimete tipus. Ernest oli kavatsus kir- jutada trilooogia sõjast merel. Ohus ja maal, aga see jäigi ai- nult kavatsuseks. On ainult me- litojaraamat. «Saared ookeanis». Minu meelest on see väga hea.»

Meie jutt kaldub Hemingway kirjadele. Selles «žanris» oli ta väga viljakas.

«Arkirju Ernest ei sallinud,» meenutab Mary, «see kirjaväe- tus oli minu hooleks, samuti ar- vete tasumine. Ainsad arkirjad, mis Ernest ise kirjutas, olid te- ma kirjaväetajale. Sõpradele kir- jutas ta tihti ja palju. Korä kü- lastas meid Lillian Ross ajakirja «The New Yorker» toimetusest, ta tahtis Ernestist olukirjeldust teha. Nad olid pikka aega kirja- vahetuses. Võib tuua teisi näi- teid. Ainus korraldus, mille Er-

nest mulle jättis, puudutas just kirju ja kõlas nii: mitte kunagi avaldada, mitte kunagi aval- dada isegi katkendeid kirja- dest... Palju oli neid, kes tahtsid tema kirju avaldada, teiste hul- gas ka Lillian Ross. Vastasin, et ma ei võin Ernesti korraldusest üle astuda ja et kui keegi kirju trükkis laseb, tuleb mul asi kon- tusse anda.»

Ameerika seaduste kohaselt, selgitab Mary, «on kirja saaja ainult selle paberi valdaja, mil- lele kiri on kirjutatud. Ta võib paberi ära põletada, võib raami sisse panna või albumisse kleepi- da. Kirjas sisalduvad mõtted kuuluvad aga sellele, kes kirja saatis, seepärast ei tohi kirja avaldada ilma tema nõusolekuta.»

«Missugune saatus ootab Hemingway arhiivi?»

«Testament määras vastuta- jaks minu. Sõlmisin lepingu ar- hiivi üleandmisest Kennedy me- moriaalraamatukogule Massachu- settsi osariigis. Ettepaneku oltid teinud Kolumbia, Princetoni, Yale'i ilikooli, aga siis avaldas soovi veel Jacqueline Kennedy ja ma jäin nõusse. Tean, et mit- med ameerika autorid on rakku- nud oma pabereid Kennedy raa- matukogule, aga Kennedyte õe- rekond on otsustanud, et nende raamatukogus saab olema ainult Hemingway arhiiv. Olen neile andnud juba peaaegu kõik aval- datud teoste käsikirjad ja hulga kirju. Raamatukogule on sõlmi- tud kokkulepe, et kes tahab ar- hiivi kasutada, peab saama mi- nuti kirjaliku loa.»

Praegu on Maryl käsil see kõi- ge tähtsam — mälestusraamat lõpetamine. Edaspidi tahab ta külastada Nõukogude Liitu.

Ajalehest «Literaturnaja Gazeta» ASTA KASS

RIHO LAHI KUI MEIE TEATRI TEGIME

3. Loterii-allegrii

Meie ütlesime ikka loterii-alle- grii. Rõhk vilmasel silbil. Kool- meister ütles ka nii. Ühel õhtul, kui koolimajas näidendi proovi tegime, ütles Kilkon:

«Selles näidendis on jälle met- sakulisse vaja. Ükskord peame need ikka hankima. Mis te ar- vate, kui korraldaksime metsa- kulisside muretsemiseks loterii- allegrii?»

Just nii ta ütles: loterii-alle- grii.

«Selleks otstarbeks meile luba ei keelata. Ma võtan loamuretsemise enda peale, teie hakkate võitu- deks asju koguma ja loose müüma. Nõus?»

Muidugi olime nõus. Varsti sai- me loa ja hakkasime õhtuti ta- lust tallu käima. Rääkisime, mil- les asi, ja igal pool leidis ikka midagi, mis loteriivõiduks anda. Ega küsimus olnudki esemete väärtuses, vaid hulgas. Mida rohkem võite, seda meelsamini osteti loose.

Minu isa andis endavalmistatud kirve ja küünlanuuskamisse kää- rid. Tõtt öelda, ega need kääre endale enam vaja olnud. Põru- ja küünlanuuskamisse aeg oli möödas. Nüüd põles igas peres vähemalt

«tattnina», kui klaasiga lampi ei jõutud osta.»

Sandri Eedi kui küla jõukam mees lubas loteriivõiduks seepõrsa. Kutsari Karla taskukella. Küllap see oli tal lootusetult seis- ma jäänud.

Paralleelselt asjade kogumisega käis looside müümine. Suurte poliitsei templiga varustatud leh- tedele olid kirjutatud looside numbrid. Loosimisest, osa võtta soovija kirjutas väljavalitud numbriga oma nime ja maksis raha. Suur see summa vist ei olnud, sest paljud kirjutasid hulk numbreid endale nimele.

Kui asjad koos ja loosid müü- dud, kuulutati välja loosimine. Pühapäeva õhtupoolikul oli meie magasiat puupüsti täis. Rahvas valis loositõmbajad. Ühes kastis olid võidud, teises numbrid. Või- dukasti juures hõigati:

«Kolm kümnamt puuvillast pük- sirri!»

Teisest kastist võeti rulli kee- ratud number ja hüüti:

«Kaheksasada kaksteist!»

Kolmandad otsisid loositõstja nimestikust kohe numbril üles. Ja teatasid:

«Võitis August Lepik.»

Rumal lugu juhtus aga siis.

kuid. Meister ise võõras pikavar- relise pintsliga kotirihidele rohe- lisi laike...»

Kui siis dekoratsioonid ükskord valmis said ja pikkade lattide abil lavalakke üles riputati, oli tore küll. Kahel pool kasvaid jameada tüvega puud, mille võim- sad oksad lava lae all kahelt poolt kokku põimunud. Taagasi- nas oli maastik kõrkjatesse kas- vanud järvega, kus ujus paar sinkaala. Taevas oli aga sinisini- ne nagu oma pesusine ja seal olid laialt valged pilved nagu vati- tombud. Pilt oli päris kena, kuid ei meeldinud. Et natuke liiga roheline. Väljas ei olnud mets ega puud kunagi seda värvi.

«Küllap see peabki nii olema,» arvas keegi.

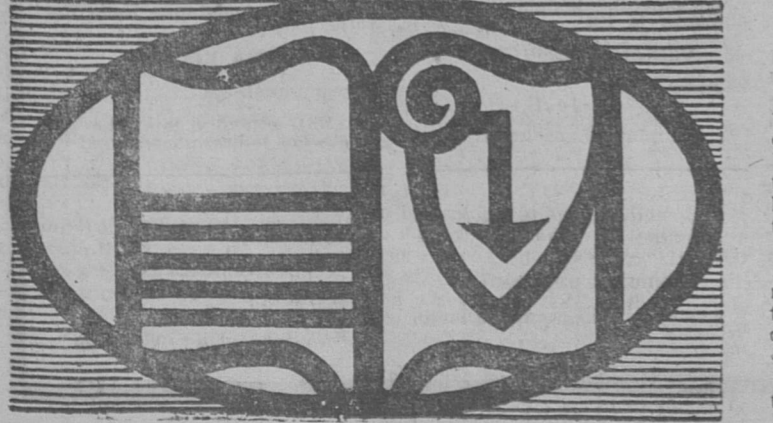
«Olgu mis ta on, aga nüüd jääb iga peo ajal hulk noori puud ma- nala raumata,» tegi Silga August esimesest kriitilisest vaatlusest kokkuvõtte.

Koos metsakulissidega tehti meie «büünel» veel üks positiiv- ne uuendus. Seati kohale rambi- lambid. Näitelava ette serva meisterdati nell plekist alust, ku- hu peale pandi viieteistlinnise petrooleumlambid. Et nende val- gus vaatajatele otse silma ei lan- gek, kinnitati lampide ette kõ- veraks koolutatud plekist katted. Kui seni paistisid näitlejad lae- lampide valguses näost, mustad nagu murjanid, siis nüüd nägid välja päris inimese moodi. Ka la- val toimuvat oli hoopis kergem jälgida.

KUNSTMUSEUMIS ON AVATUD NÄITUS «ESTI NÕUKOGUDE MAAL AASTAIL 1965—1973» (MUUSEUMIDE KOGUDEST)

E. Põldroos. Sõbi Oli. 1963.

«... IKKA OMA VUNK MAN...»

Artur Rinne 1973. aastal kordus- trükitis ilmunud mälestusraamatud on raamatukogudest jõutud juba kulunuks laenata. Vähemalt Tartu ininaraamatukogust. Sellest, keda imetletakse, tahetakse palju teada. Ja Artur Rinne on imet- lejad palju. Rohkem küll eak- kamaid, aga on tal ka noore- maid austajaid. Nõndaks keera- takse raadio tuttavat häält kuul- des kibekiiresti täisvaljusele, sest: «Meie Artur laulab!»

Arvatavasti suur osa neist Ar- tur Rinne kuulajast ongi ta lugejad. Leitakse rõõmu oma

lemmiku lapsepõlve, tema esim- tse laulukatsetuste ja hilisema edu jälgimisest. Esimese raa- matu «Kui ma olin väiksekene» alguses võib tabada midagi os- karlutsulikkugi. Ja seda hõlpsam on ahmida endasse tolle kõigile tuttava ja ometi tundmata mehe lapsepõlvest naljakaid, halenala- jakaid ja armsaid lugusid. Raa- matu laseb olla kaasteadja Arturi suhetes vanematega, tema soovide- ja püüdlustes. Ohooda: «Ah soo, võt nii varakult jubal- Tunda mõnu om» paleuse vara- sest debüüdist. Haltseda tema

kohatist ebaedu ja leida järg- miselt leheküljelt taas õnne- välgatusi.

Küllap kõik loetav seostub ar- mastatud häälega, saab juba sel- lest sooja värvingut. Ja nõnda on raamatulood kui saatepartiil sadadele minutitele, mis Artur Rinne laule kuulates veedatud. Eks too ju Rinne ise ära ühe se- dalaadi tundepeurde oma rahva- likule esinemisele: «Tore, tore! Ma ütlen, laul peap ikka oma vunk man olema, et tuu kargap otse südamede kinni, tiip tuju jääks, nagu olles toobi kanget õlut ärr joonut!»

Jah, Rinne on püsinud ja pü- sib. Võib-olla sellepärast, et tal mälestusraamatusse kirjapanee

kunigi on meeles seisnud oma õpetaja Nikolai Sternbergi ma- nitsus: «Ei kisendata pole vaja, hää on vaid abinõu, mitte ees- märk. Ka ilusa häälega võib halvasti laulda. Näiteks Peterbu- ri Maria Teatri bassil Gatorskil oli mitu korda ilusam hää kui Saljapinil, aga ometi tunnend Gatorskit vaid mõned üksikud.» Võib-olla aitas see manitsus, võib-olla muu. Aga kindel on see, et Artur Rinne laulud ja raamatud ei jää kunagi kuulaja- te-ugeletatena.

On aga ilmselt neidki, kes tahaksid hinnata raamatut oma- ette väärtusena. Neile ei jää just väga palju Ma mõtlen siin stiili, teravikkust. Ka ei aita need kaks raamatukest süüvida rahvamehe

psüühikasse. On ju olemas mõ- ned oma sisetu avada püüdnud loigud, aga kokkuvõttes ei jaa nende kõlama, upuvad arvude, ni- mede ja muu loetava sisse. Hüvi- pakuvad on siiski selgud mitme- ta tolleageste suuruste elust. Kas või meenutused Benno Han- senist kui garderoobikaaslast, kes vahel ootamatult naerma pan- vatanud ja alles väljudes öelnud: «Ah, tul midagi meelde!» Niisug- ust või veidi teist laadi piltsikesi raamatutes jätkub.

Ja kui tema mälestused on põnevad siis eelkõige väga põ- pulaarse mehe mälestustena.

KARIN KERVE

Spordiselti «Taara» tegevusest

1897. aastal tekkis Tartus mõte asutada jalgrattasportiselt. See loodi 18. detsembril 1898 nime all Jürjevi Jalgrattasportiselt Selts «Taara» ja oli esimene eestlaste asutatud spordiselt Tartus. Enne olid tegutsenud siin ainult sakslaste spordiseltsid (1864. a. asutatud võimlemiselt, 1875. aastast sudeklubid ja 1888. aastast jalgrattasportiselt).

Sportimisühendused noored olid varem suviti Emajõe lähel omapead tegutsenud, käies pärast tööd jõekallastel ja platsidel harjutamas. Ühel rühmal tekkis 1897. a. mõte moodustada Keha ja Vaimu Arendamise Selts «Noorus». Ululane leiti Aleksandri tänavas tšita M Sangernebo majas, kuhu ühel augustikuul õhtul kogunesid K. Jungholz, K. Mägi, A. Meibaum, K. A. Jentson ja F. Sutt. Kuigi kindlakujulise organisatsioonini ei jõutud, käidi siiski regulaarselt koos. Nii tekkis «Sangernebo Polk».

Sangernebolased liitusid hiljem «Taara»-ga, sest nad leidsid «Taara»-s endale avaramad tegevusvõimalused. Muida visatud seeme hakkas idanema. Vastastatut seltsi koondusid spordihuviliste kõrval ka haritlased: üliõpilased ja keskkoolide vanemate klasside õpilased. Pärast seda, kui «Vanemuise» uus juhtkond lõpetas avaliku kõnekoosoleku, koondus «Taara» ümber demokraatlikult mõttevaid inimesi. Neil ringkondadel oli «Taara» tegevusele suur mõju. Et tsari-Venemaal olid ainukesteks lubatud organisatsioonideks laulu-, spordi-, karskuse- ja muud seltsid ning hariduse saamine oli väga raske, siis püüti end täiendada, kus võimalik. Nii kujunes «Taara» paljudele Tartus elavatele eestlastele vaimse enesetäienduse kohaks. «Taara» kõneõhtud olid midagi rahvaulikooli laadilist, millest võisid kõik osa võtta, ka sulased ja kõõgitudrukud. Seltsis nähti liikumas Jaan Sarve, Eduard Sõrmust, Konrad Mäge, Karl Jungholzi, Mart Pukitsat ja paljusid teisi.

«Taara» seltsi esimeseks esimehiks valiti jurist J. L. Jürgens. Seltsi tegevuse juhtimisel tegeusid juhatuse kõrval kirjandus-, pidude ja sporditoimkond. 1901. a. peeti 28 kõneõhtut, osavõtt oli elav. 1903. a. oli «Taara» 271 liiget, nendest käsitöölisi 88, ametnikke 25, kooliõpetajaid 13, üliõpilasi 11, arste 2, kunstinikke 4, ajakirjanikke 4, advokaate 5.

1899. a. 13. aprillil osteti maja ja majatagune plats Jaama 28. Aed oli kõigiti sobiv sportiselt ja pidude pidamiseks. Seltsi algasest tegeldi energiliselt jalgrattasportiga. Rattasõidukomisjoni esimehiks valiti Mihkel Martna. Operatiivjalgrattasõitu ning korraldati väljasõidu ja võistlusi. Esimesed rattasõiduvõistlused korraldas «Taara» kolmveerand saajandi tagasi, 1899. a. juulikuul, sõidu Tartust Saadjärvele.

Sajandivahetusel esines «Taara» piduõhtul ka viiulikonstnik E. HIISJÄRV

Eduard Sõrmus, kes 1900. a. sügisel oli astunud Tartu Ülikooli õigusteaduskonda. Teda võidi sageli näha ka seltsi vaidluskoosolekuid, kus arutati päevasündmusi. 1900. a. alates hakkas seltsi tegevuses olulist osa etendama teatrikunst harrastamine. Et vastavad jõud puudusid, siis kutsuti näitlejaks sangernebolased, kellest saigi «Taara» näiteringi tuumik. 1900. a. kevadel otsustas seltsi näitejuht Karl Jungholz Pariisi maailmanäitusel ära käia, et elu ja kunsti tundma õppida. Kogu teele, üle 1000 kilomeetri, läbis ta jalgsi. Kindlasti aitas teda nii pika matka ettevalmistel varasem spordiharrastamine. Juba «Sangernebo» päevil tehti pikemaid matku Tartu ümbruses, harrastati pikamaajooksu ja -käimist, tegeldi intensiivsel tõesportiga K. Jungholz asus Tartust teele, kolm rubla tasuks. Matkal teenis ta endale elatistrahah juhulike töödega. Ainult oma jalgadele lootes käis ta läbi suuremad Saksamaa linnad. Jõudnud Sveitsi kaudu Pariisi, veetis ta seal kaks nädalat ja pöördus siis Belgia kaudu tagasi. Kõnele abistas Jungholzi Vene konsul, andes talle «Sõduraha» Pariisi teekonnalt kodumaale saadetud kirjas kirjutab K. Jungholz August Meibaumile 16. septembril 1900. a., et tal on kindel graafik, mille järgi on ette nähtud läbida päevas umbes 40 km.

1901. a. hakkas K. Jungholz «Taara» seltsis käesid tegema tõsielule lähemal seisva teatri loomisega. Rahulolematust seniste loomistega, mis ei pakkunud Wieravastust, mida pakkus Wiera «Vanemuises», oli juba tekkinud K. Jungholzi ja A. Simmi algatusel. K. Jungholzi ja A. Simmi eesti reallistlikele teatritele ja kasvatada neid jõude, kellega «Vanemuise» uus näitejuht K. Menning võis edasi astuda. «Taara» näiteringi eestatud näidendid kuulusid H. Sudermanni «Kodu» ja H. Ibseni «Nora» õnnestunumate hulka. «Nora» jäigi näiteringi tipuks, mida enam ei ületatud. 1905.—1907. a. viibis K. Jungholz Saksamaal, õppides Emmanuel Reicheri kõrgepääs draamakunsti koolis 1906 a. tehti ettepanek «Taara» ühinegu «Vanemuisega» ja osakonnana võtku enda kanda spordiliku ülesand. «Taara» juhtkond otsustas ühinemisküsimuse eitavalt, kuid tähtsamad jõud Menningu «Vanemuises» andis spordiselt «Taara» näitering siiski.

Edaspidi jäid «Taaras» ära kõne- ja vaidluskoosolekud, sest suur osa haritlasi lahkus seltsist. Peamine oli suund kehaleisele kasvatusle. 1913. a. ühines «Taara» spordiseltiga «Tervis» ja hakkas tegelema ka kergetõustikuga. 1914. a. asutati seltsi juures veesportiduosakond, omandati kinnisvara Emajõe ääres Kaldal 25. 1920. a. registreeriti selts võimlemise ja spordiseltsina. 1920. a. 22. augustil peeti Emajõe esimese «Taara» ja «Dorpatser Ruder-Club'i» vaheline sõudevõistlus. Sakslased võitsid, sest «Taara» sõudjad olid algajad sportlased ja harjutanud ainult mõned kuud. 1921. a. Jaama tänavale maja müüdi. 1922.—1930. a. tegutses «Taara» selts väga lojult. Alles 1930. a. mil «Taara» ümber koondus hulk uusi liikmeid, sai selts uuesti elu sisse. Edukaimaks alaks kujunes sõudmine.

NSV Liidu Ministrite Nõukogu Riiklik Teadus- ja Tehnikakomitee aitab korraldada majandusharuülevaate, kus Nõukogude spetsialistid saavad tutvuda üksikjalajumal ventaliku Poola masinaehituse, kergetõustuse, ehituse, atomienergeetika, keemiatõustuse ja teiste aladega oma huvide kohaselt. Peetakse loenguid, näidatakse filme.

Kuulus firma «Pollena» pakub näitusel iludussalongi teenuseid. Kes enne 18. augustit — nii kaua on Poola näitus veel avatud — Moskvasse sõidab, see pidagu meele, et külastada saab kell 10—19, laupäeval ja pühapäeval tund kauemgi. Piletid ei ole kuupäevalised.

Ratassepp. Päevaprobleeme käsitletas oma ettekandes EKP Pärnu Linnakomitee sekretär Ernst Helemaa. Meeldivaks kujunes matk Viljandimaale, käidi Suure-Jaanis heliloojate Kapilde sünnikohas ja mujal. Seminaril olid ka Aino Kadastik Tartu II Eriinternaatkoolist ja Li Rääsk Lääte Keskkoolist.

E. NARUSK

Autor ON TARTLANE

TEADLASTEL MAJANDUSLIKU TEGEVUSE JUHTIMISE TÄIUSTAMISEKS

NLKP XXIV kongressi otsused nõuavad juhtimise täiustamise eesmärgil laialdast majandusmatemaatiliste meetodite ning elektroonarvute, bürootehnika ja silvatehnika kasutamist. Et majanduslik analüüs on oluline lül majanduse teadusliku juhtimise süsteemis, siis kehtivad ülaltoodud nõuded ka tema kohta. Lisaks niipalju, et majandusliku analüüsi teooria on rakenduslik kompleksiteooria, mis hõlmab paljude teaduste eriti ökonomeetria (pärineb matemaatikast, statistikast) metodoloogilise elemente. Kuid majandusliku analüüsi teooria on tänapäeval ökonomeetria suhtes veel vähe läbi töötatud, mis omakorda takistab majandusmatemaatiliste meetodite ja arvutehnika ulatuslikku kasutamist. Selle tõttõõgu edendamiseks on mõeldud TRU ja TPI majandusteaduskondade õppejõudude J. Vainu ja V. Venseli uurimus «Uut majanduslikku analüüsi».

Et teadlaste töövilja jõutaks kiiremini rakendada, tuleb pidevalt tõsta ökonomistide kvalifikatsiooni. Täiendada nende teadmisi juhtimisteooria valdkonnas. Kõnesolev uurimus tutvustab ökonomistidele majandusliku analüüsi ökonomeetria meetodeid. Esitatavad meetodid ja metodoloogilise elemente illustreerivad näited. Brošüüri autorid on oskuslikult valinud ja läbi töötanud meie juhtivatelt majandusteadlastelt ja välismaistelt autoritelt pärineva kirjanduse paremiku ning esitanud selle võimalikult lihtsalt, eeldades lugeja algteadmisi matemaatika ja statistika üldteoorias.

Majanduslike nähtuste analüüsimisel tuleb ökonomistil alati kokku puutuda näitajatega nende dünaamikas (näit. toodangu juurdekasvude, kasvutempeede jne. leidmiseks), mille sisu avaldub aegridades. Aegridade analüüsi, kus muutetakse kirjeldavad andmed analüütiliseks, pakub ökonomistidele erilist huvi korrelatsioon- ja regressioonanalüüs. Viimatinimetatud meetodeid hakati laialt kasutama majanduslike nähtuste (varjatud seoste, sisesõltuvuste) uurimiseks alates 1964. aastast, mil tekkisid võimalused suurte andmeühikute läbitöötamiseks elektronarvutit. Et aegridade korrelatsioon- ja regressioonanalüüsi probleemid on aktuaalsed ettevõtete tegevuse uurimisel ka täna, siis võib soovitada ökonomistid eriti põhjalikult tutvuda brošüüri esimese ja teise osaga, kus käsitletakse majanduslike aegridade korrelatsioon- ja regressioonanalüüsi eelnevate andmetöötlust (1. osa, lk. 11—59) ning esitatud uurimismeetodite rakendamist (2. osa, lk. 60—80).

Majandusliku analüüsi huvitavaid valdkondi on tendentsi uurimine aegridade alusel. Tulemuseks on prognoosid, mida kasutatakse majanduslike nähtuste juhtimiseks (reguleerimise teel). Et majanduslike nähtuste aegridade väärtused ei muutu alati korrapäraselt, siis tekib vajadus kasutada aegridade töötlemiseks juhuslike protsesside teooriat (brošüüri 3. osa, lk. 81—92). Brošüüri viimane osa käsitleb dispersioonanalüüsi (4. osa, lk. 93—107).

Allakirjutanu arvates on uurimise vajalik igale ökonomistile, igale majandusteadlasele, kes on huvitatud oma teadusharu teooria (näit. ettevõtete rahandus) ökonomeetria läbitöötamisest, samuti majandusteaduskondade üliõpilastele ning teistele töötajatele, kes puutuvad kokku majanduse juhtimise probleemidega.

V. RAUDSEPP, majanduskandidaat

TOITLUSTUSTRUST VOTAB VÄLJAÖPPE keskaridusega noori KONDIITRI JA ETTEKANDJA ERIALALE 8-klassilise haridusega noori KOKA, PAGARI JA EINELAUAMÜÜJA ERIALALE. VÄLJAÖPE KONDIITRI JA KOKA ERIALAL 1 AASTA, PAGARI JA ETTEKANDJA ERIALAL 6 KUUD, EINELAUAMÜÜJA ERIALAL 4 KUUD. Stipendium 45—54 rubl. V. Kingissepa 31, kaadriosakond. Tel. 335-53.

KINO

«SALUUT» — «Võlupekk» (lastele) 9.30. «Hõbejärve arad» (Saksa FV — Jugoslaavia värvifilm) 11.12.50. 14.40. 18.30. 18.20, 22. «KOMSOLOL» — «Õõhukur» (värvifilm, lastele) 11.30. «Kõimas» (Saksa DV värvifilm, alla 16 a. keelatud) 13. 14.45, 16.30, 18.15, 20.21.45. Alates esmaspäevast «100% naision» (värviline laiskraanifilm) 11.15, 13, 14.45, 16.30, 18.15, 20, 21.45.

«VARIJA» — «Põrsake, kes oskab kabet mängida» (multifilmid) 11. «Sadam udus» (prantsuse) 12.30, 14.15, 16, 17.45, 19.30. Esmaspäeval «Kus on 042?» 16, 17.45, 19.30, 21.15.

RAUDTEEKLUBI — «A, B, hakka pähel» (lastele) 12. «Van Vassiljevitš vahetab elukutset» 16. Esmaspäeval «Unistus viib ära meri» (jaapani) 16, 18, 20.

PUJESTE 73-a KLUBI — «Lõbusalt ja julgelt» 18. Esmaspäeval «Elu-keerises» 18, 20.

«HELI» — «Kõr ja sipelgas» (multifilmid lastele) 14. «Parandamatu lüskaja» (värviline laiskraaniline naljalilm) 15, 16.30, 18. «Kuidas teegi töötada» ja «Parandamatu lüskaja» 19.30. Esmaspäeval «Minu viimane tango» (hispaania värviline muusikafilm) 17, 19, 21.

«TÖÖ» Vajatakse lapsehooldajaid. Elamispiiravõimalus. Busside 1 ja 15 lõpppeatust, KEK-i maja, krt. 38. S. Ojala

SEDAJATEIST

KULTUURIHOONES tänal kell 20. KESKALISTE TANTSUOHTU lindmuusika saatel.

Kahetoaline ahikõõga korter vahetada suurema omaette korteri vastu. Vaba 6—7. R. Riives

Asutusele kasutada anda suur tulumaja. Sobiv aastaringseks puhkuseks ja sportimiseks (meisade ja mägede keskel, väikesed järve nõosäär). Sidesõlm, nõudmiseni. A. Siid

Ahjelupaar (üliõpilased) soovib üürida tuba või kööki ja tuba. Sidesõlm, nõudmiseni. K. Väilmaa

Mälestame ootamatult lahkunud ärstiteaduskonna prodekaani sünnitusabi ja ginekoloogia kaardri juhatajat professor

VOOTELE MEIPALU ja avaldame kaastunnet oma teele. Tartu Riiklik Ülikool. Hõvastajalt aialas 8. augustil kell 12, matmine kell 14 Raadi kalmistule.

Ootamatult lahkunud komitee liiget

VOOTELE MEIPALU lelnab TRU Ametiühenduse komitee.

Mälestame meie kauaaegset autorit

AHTO JÖGE ja avaldame kaastunnet oma teele. «Edasi» toimetust

Avaldame sügavat kaastunnet Eha-Mai Jõgile ja lastele

AHTO JÖGI surma puhul.

ELKNO TRU komitee 1956. aasta koosolek

Insultitud teadusliku sekretäri bioloogikandidaat

AHTO JÖGE mälestavad kaastöötajad hüdrobioloogilasektorist.

Kauaaegset aktiivset tegevilliget ja endist juhatuse liiget bioloogikandidaat

AHTO JÖGE mälestab kurbuses ja avaldab kaastunnet perekonnale Eesti Loodusuurimiste Selts ja tema ornitoloogiseksioon.

Avaldame kaastunnet Male Pallale ja

JAAN VALGJÄRVE surma puhul. Sõõkla nr. 50

Mälestame TAMARA KLAUSI ja avaldame kaastunnet lastele.

Põllumajandusvalitsuse zootehnikud

Mälestame

TAMARA KLAUSI ja avaldame kaastunnet lastele.

Põllumajandusvalitsuse zootehnikud Naabrid Kuu 18-a, Kalevi 86-a ja 88-a

Avaldame südamlilku kaastunnet vanematele, lesele ja lastele

LEMBIT TOODRE surma puhul.

Naabrid Kuu 18-a, Kalevi 86-a ja 88-a

Avaldame südamlilku kaastunnet Jevgenia Komarovale abikaasa

ALEKSEI KOMAROV surma puhul.

Kaastöötajad Kasumetsa laudast

Avaldame kaastunnet Jevgenia Komarovale abikaasa

ALEKSEI KOMAROV surma puhul.

Alatskivi sovhoos

Avaldame südamlilku kaastunnet Lehte Varessele tema armsa ema

ANNA SOOSAARE surma puhul.

Kaastöötajad Tartu Vabariikliku Kiilnõu Haigla proktoourist ja TRU patoloogilise anatoomia kateedrist Matmine 4. skp. kl. 16 Kambja kalmistule.

Avaldame südamlilku kaastunnet endisele kaastöötajale Lehte Varessele armsa ema

ANNA SOOSAARE surma puhul.

Südamlilku kaastunne Koidula Soosaarele kallil ema

ANNA SOOSAARE surma puhul.

2. VIII 1974

Avaldame sügavat kaastunnet Eha-Mai Jõgile ja lastele

SALME KONDI surma puhul.

Kaastöötajad Kallaste kalatööstustehhst

SALME KONDI surma puhul.

Koosa sovhoos

Avaldame sügavat kaastunnet Alevina Lamartsonile isa

VENIAMIN BABUSKINI surma puhul.

1. VIII 1974

Tartu Leivakombinaadi kondiitritehhe

Avaldame sügavat kaastunnet Aleksandra Babuškinalle ja lastele abikaasa ja isa

VENIAMIN BABUSKINI surma puhul.

Kaubandusvalitsuse toidukaubaosakond

Avaldame sügavat kaastunnet Aleksandra Babuškinalle ja lastele abikaasa ja isa

VENIAMIN BABUSKINI surma puhul.

EKO ettevõtte laiatarbetehhi kellarihmoosakond

Vabariiklik raadio ja televisioon saatekeskus mälestab kauaaegset kaastöötajat

VENIAMIN BABUSKINI surma puhul.

Kaastöötajad EKO-õppe- ja tootmisettevõtetest

TALLINNA LINNAKUTSEKOOL nr. 19 200 001 Kotka tn. 12, tel. 573-40 võtab vastu uusi õpilasi TEHNIKAKOOLI 2-AASTASE ÕPPEAJAGA ÕPPERÜHMADDESSE keskkooli lõpetanud tütarlapsi ja noormehi LAIA PROFILILIGA JUUKSURID TELEVIISORITE JA RAADIOTE PAIGALDAMISE JA REMONDI MEHAANIKUD Õppeajal makstakse stipendiumi ja tootmistöö eest tasuta. KUTSEKOOLI 2-AASTASE ÕPPEAJAGA ÕPPERÜHMADDESSE 8-klassilise kooli lõpetanud

AUTOREMONDI LUKKESPAD — poeglapsed, vanus 15 a., omandatakse 9-klassiline haridus

LIFTIDE, ELEKTRIMEHAANIKUD — poeglapsed, vanus 16 a.

MAALRID — tütarlapsed ja poeglapsed, vanus 15 a.

MEESTE JA LASTE ÕLERIETE RÄTSEPAD — tütarlapsed ja poeglapsed, vanus 15 a.

NAISTE JA LASTE ÕLERIETE RÄTSEPAD — tütarlapsed ja poeglapsed, vanus 15 a.

MUDELIALATSITE VALMISTAJAD — tütarlapsed ja poeglapsed, vanus 15 a.

ELEKTRILISTE MAJAPIDAMISRIISTADE REMONDI MEHAANIKUD — tütarlapsed ja poeglapsed, vanus 16 a.

ELEKTRI- JA VALGUSTUSVÕRKUDE MONTÖÖRID — tütarlapsed ja poeglapsed, vanus 16 a.

Õpilased on riigi ülalpidamisel. Praktiliste tööde eest makstakse tasuta. Koolil on ühiselamu. Kool ei aenna pikendust armeetenistuseks. SISSEASTUMISEL ESITADA avaldus direktori nimele, haridustunnistus (originaal), sünnitunnistus, elulookirjeldus, 6 fotot, suunamiskiri, seloostus, tõend elukohast. ÕPETÖÖ ALGAB 1. SEPTEMBRIL. Teateid saab kooli kantseleist.

Ostetakse akvaariume või selleks sobivaid mitmes suuruses klaasüüsid. Kuni kl. 16 tel. 325-57.

Müüa pianino «Oskar Heine». Kl. 13 Tamme pst. 2. E. Juhandi

Müüa keskkütteahi (individuaalelamule) koos radiaatorite ja torudega. Sidesõlm, nõudmiseni. H. Münti

Müüa hästi hoitud «Jawa 350» (14 000 km). Heidemann 4—7. A. Korrol

Tartust 24 km müüa väike kapitaliselt remonditud maja, hea bussilihendus Tartuga. Samas üürida ajutiselt õpilasele korterist väike tuba. Võru 110—24 pärast kl. 18. K. Lokk

Müüa maja mansardkorrus (3 tuba, köök, vesi, aed). Sidesõlm, nõudmiseni. E. Treial

Müüa hea lehma järglane 0le aastana lehmüllikas. Jõgeva rajooni Tabivere k/n., Koogi bussipeatuse lähedal. A. Nahk

Müüa mootorratas K-750 M (mootor «Dnepr»). Samas ostan remonti vajava «Moskvitsi» 402, 407 või 423. Magasini 8. J. Südrav

Müüa lüpslehm. Rõõmu mnt. Kähri nõudepeatust. L. Orrav

Poola näitus on veel avatud

Taastinnipiieva puhul tõi Poola Väliskaubanduspalat Moskvasse rahvamajandusnõuetele ekspositsiooni majanduse, teaduse, kultuuri ja rahvusvahelise koostöö saavutustest, 30 000 ruutmeetrit on võimalik näha 7500 eksponaati. Tõustusosakonnas on väljas metallitöödlemispingid, ülitäpised mõõteriistad, põllumajanduslennumootori-15, diiselmootorid, autod, bussid, tootimisprotsesseid juhtimise automaatsed seadised, meditsiinilist aparatuuri, komplekse villjakoristuse liinid, moodsad hüdraulilised ekskavaatorid... Täielik loetelu tuleks pilt. Tarbekaupade osakond leiab veel elavamat külastamist. Suurt huvi äratavad mööbel, kilmustuskapid, gaaspliitid, raadiod ja televisiorid, valgustid, kangad.

NSV Liidu Ministrite Nõukogu Riiklik Teadus- ja Tehnikakomitee aitab korraldada majandusharuülevaate, kus Nõukogude spetsialistid saavad tutvuda üksikjalajumal ventaliku Poola masinaehituse, kergetõustuse, ehituse, atomienergeetika, keemiatõustuse ja teiste aladega oma huvide kohaselt. Peetakse loenguid, näidatakse filme.

Kuulus firma «Pollena» pakub näitusel iludussalongi teenuseid. Kes enne 18. augustit — nii kaua on Poola näitus veel avatud — Moskvasse sõidab, see pidagu meele, et külastada saab kell 10—19, laupäeval ja pühapäeval tund kauemgi. Piletid ei ole kuupäevalised.

A. SAKK

Muusikaõpetajad Pärnus

Ligi kuu aega, 2. juulist kuni 28. juulini, täiendasid end kursusel üldhariduslike koolide muusikaõpetajad. Omandati uusi teadmisi harmooniast, dirigeerimisest, literatuurist ja hääleseadest. Lektoriteks olid Tallinna Konservatooriumi õppejõud Uno Naisloo, Johannes Jürisson ja Ludmilla Issakova ning Tallinna Muusikakeskkooli õppealajuhataja Valdo

Ratassepp. Päevaprobleeme käsitletas oma ettekandes EKP Pärnu Linnakomitee sekretär Ernst Helemaa. Meeldivaks kujunes matk Viljandimaale, käidi Suure-Jaanis heliloojate Kapilde sünnikohas ja mujal. Seminaril olid ka Aino Kadastik Tartu II Eriinternaatkoolist ja Li Rääsk Lääte Keskkoolist.

E. NARUSK

«EDASI» toimetust 202 400 Tartu, N. Pirogovi 1. Postkast 63. Telefonid: kirjastus ja kuluutusosakond (kl. 9.30—14) 333-54, vastutav sekretär ja sekretäriabi 333-53, kirjandusosakond 330-75 (rajoonitelefoni 11-213), audist ja spordiosakond 320-76 (rajoonitelefoni 11-413), partei ja propagandiosakond 333-48, kultuuriosakond 329-23, koolide osakond 335-34 (rajoonitelefoni 11-448), tööstusosakond 333-52, põllumajandusosakond 338-01 (rajoonitelefoni 11-214), toimetaja asetäitja 333-51 ja 338-72. Ilmub 6 korda nädalas. Tellimishind 50 kopikat kuus. Tiraaz 92 422. Väljaandja kirjastuse «Perioodika» Tartu osakond, Tartu N. Pirogovi 1. «Edasi» («Вперед») с. Тарту. Эстонской ССР Орган партийного пропаганды и агитации комитета Коммунистической Партии Эстония в Тартуском городском и районном совете депутатов трудящихся. Индекс 69541. Hans Heidemann nim. trükkikoda «Edasi» («Вперед»). Tartu, Olikooli 17/19. Tellimine nr. 4112

Toimetaja aset. U. LEHEPUU